

מספר הקורס: 1040208

שם הקורס בעברית: כורדים ומיעוטים אחרים במזרח התיכון

שם הקורס באנגלית: Kurds and Other Minorities in the Middle East

שנה"ל: תשפ"ב

שם המרצה: פרופ' עפרה בנג'ו

שם תכנית הלימודים: התכנית ללימודי המזרח התיכון והאסלאם

סיווג הקורס: סמינר

משך והיקף הקורס: סמסטר א', 4 ש"ס

נקודות זכות אקדמיות: 4 נ"ז

דרישות קדם: היסטוריה מודרנית: ארצות הליבה של העולם הערבי ותורכיה

מועד שעות הקבלה: יום רביעי שעה 12.00

פרטי קשר של המרצה: bengio@tauex.tau.ac.il. נייד: 0527560501

תיאור הקורס

הקורס יבחן מהם האתגרים שמיעוטים שונים מציבים למדינה, ללכידותה וליציבותה. כיום הכורדים מהווים את האתגר המשמעותי ביותר למדינות שבהם הם שוכנים ולכן עיקרו של הדיון יתמקד בהם. כדי להשיג את מטרת הקורס, אנחנו נקיים דיון בכיתה על חומרי הקריאה, נזמין אורחים לדבר על הנושא, נקרא טקסטים בערבית המטפלים בשאלת המיעוטים, הסטודנטים יתנו רפרטים שאותם יפתחו לעבודת הסיום, ונקיים סיור לימודי אחד, במידת האפשר.

כל שיעור מורכב משני חלקים. בחלק הראשון נדון בשאלה מיהו ומהו מיעוט כשעיקר הדיון נסוב סביב הכורדים הפזורים על פני חמש מדינות וכן גולה משמעותית במקומות שונים בעולם. בחלק השני נעסוק בטקסטים בערבית המטפלים בסוגיות של מיעוטים דתיים, אתניים ופוליטיים שונים במדינות שונות במזרח התיכון. מטרת החלק הזה של השיעור היא להעמיק את השימוש במקורות ראשוניים בערבית, לבדוק את השיח הפוליטי סביב השאלה הזאת, ולייצג את המיעוטים בקולם הם.

מטרת הקורס

הקורס יקנה ידע בסוגיית המיעוטים במזרח התיכון עם דגש מיוחד על הכורדים. התהפוכות שהתחוללו באזור בעשור האחרון החריפו ביתר שאת את שאלת המיעוטים, ומטרת הקורס היא לבחון את יחסי הגומלין בין המדינה לבין מיעוטיה: באיזו מידה הייתה המדינה נכונה לקבל את המיעוט ולתת לו מקום במרחב הציבורי, לאפשר לו לשמור על זהותו המיוחדת ולקיים את הפולחן הדתי שלו, להגן עליו מפני רדיפות ולאפשר לו להשתלב בחיים הפוליטיים, הכלכליים והחברתיים של המדינה? או להיפך באיזו מידה היא נלחמה בו עד חורמה?

בתום הקורס הסטודנטים יכירו לעומק סוגיה מרכזית המערערת את היציבות ברבות ממדינות המזרח התיכון. הם ילמדו לקרוא קריאה ביקורתית, יקדמו את יכולתם לנתח את החומרים המחקריים ולכתוב עבודה מעמיקה הכוללת שימוש נכון באפרט המדעי. בנוסף על כך הם יוכלו להשתמש בכלי מחקר מגוונים ובכללם שימוש מעשי במקורות ערביים.

חובות הקורס והרכב הציון בקורס

הסטודנטים ייקחו חלק פעיל בדיונים בחלק הראשון של השיעור ובקריאת הטקסטים בחלק השני. את הטקסטים בערבית אעביר מבעוד מועד להכנה לקראת כל שיעור ושיעור. בשני החלקים הסטודנטים יתבקשו להגיש פרזנטציה בת עשר דקות כל אחד/אחת על נושא שיעניין אותם לעסוק בו. הפרזנטציה יכולה להוות בסיס לעבודת הסיום שהסטודנטים יתבקשו להגיש. בעבודת הסיום יהיה צורך להשתמש במקור ערבי אחד או יותר.

הציון יתחלק כדלקמן:

10% - פרזנטציה בחלק א. יש להגיש אותה גם בכתב
 10% - פרזנטציה בחלק ב. יש להגיש אותה גם בכתב
 80% - עבודת סיום. מ-4,500 עד 5000 מילים כולל הערות שוליים
ציון עובר בקורס: 60
יש לקרוא את קריאת החובה לקראת כל שיעור רלוונטי.

פירוט השיעורים:

2-1. השורשים ההיסטוריים של בעיית המיעוטים

קריאת חובה:

P.R. Kumaraswamy, "Problems of Studying Minorities in the Middle East,"
Alternatives 2:2 (Summer 2003), pp. 244-264.

קריאה מומלצת:

ברנרד לואיס, היהודים בעולם המוסלמי, תרגמה מרים שקד (ירושלים: מרכז זלמן שזר,
 1996), עמ' 16-22, 29-35.

4-3. מיעוטים בשיח ובמעשה של המדינה ההגמונית

קריאת חובה:

Saad Eddin Ibrahim, *Management of Ethnic Issues in the Arab World* (Cairo,
 1995), pp. 1-26.

עפרה בנג'ו, "מיעוטים בשיח הפוליטי הערבי", בתוך שולמית וולקוב (עורכת), מיעוטים, זרים
 ושונים (ירושלים, 2004), עמ' 51-63.

קריאה מומלצת:

Martin Kramer, "When Minorities Rule," 15 December 2004.
<http://martinkramer.org/sandbox/2004/12/when-minorities-rule/>

6-5. הכורדים וכורדיסטאן: זהויות, התפרשות גיאוגרפית ונרטיבים היסטוריים

קריאת חובה:

Jaffer Sheyholislami, "Identity, Language, and New Media: The Kurdish
 Case," *Language Policy* 9:4 (November 2010), pp. 289–312.

Karen Culcasi, "Cartographically Constructing Kurdistan within Geopolitical and Orientalist Discourses," *Political Geography* 25 (2006), pp. 680-706.

קריאה מומלצת:

Benyamin Neuberger, "Kurdish Nationalism in a Comparative Perspective," in Ofra Bengio (ed.), *Kurdish Awakening: Nation Building in a Fragmented Homeland* (Austin: University Texas Press, 2014), pp. 15-35.

David McDowall, *A Modern History of the Kurds* (London, 2004), pp. 1-18.

Michael Eppel, "Historical Setting: The Roots of Modern Kurdish Nationalism," in Ofra Bengio (ed.), *Kurdish Awakening: Nation Building in a Fragmented Homeland* (Austin: University Texas Press, 2014), pp. 37-62.

8-7. החברה הכורדית: שבטיות, דת, מגדר

קריאת חובה:

Eli Amarilyo, "The Dual Relationship between Kurdish Tribalism and Nationalism," in Ofra Bengio (ed.), *Kurdish Awakening: Nation Building in a Fragmented Homeland* (Austin: University Texas Press, 2014), pp. 63-79.

Sami Shouroush, "The Religious Composition of the Kurdish Society: Sufi Orders, State and Religions," in Falih Abd al-Jabar (ed.), *Ayatollahs, Sufis and Ideologues: State, Religion and Social Movements in Iraq* (London, 2002), pp. 114-139.

Martin van Bruinessen, "From Adela Khanum to Leyla Zana: Women as Political Leaders in Kurdish History," in Shahrzad Mojab (ed.), *Women of a Non-State Nation: The Kurds* (Costa Mesa, CA: Mazda Publishers, Inc., 2001), pp. 95-112.

קריאה מומלצת:

Mesut Yegen, "'Jewish-Kurds' or the New Frontiers of Turkishness," *Patterns of Prejudice* 41:1 (2007), pp. 1-20.

10-9. הכורדים באיראן: רפובליקת מהבאד והשלכותיה

קריאת חובה:

Borhanedin A. Yassin, *Vision or Reality? The Kurds in the Policy of the Great Powers, 1941-1947* (Lund, 1995), pp. 220-229.

Hashem Ahmadzadeh and Gareth Stansfield, "The Political, Cultural, and Military Re-Awakening of the Kurdish Nationalist Movement in Iran," *The Middle East Journal* 64:1 (2010), pp. 11-27.

קריאה מומלצת:

David Romano, *The Kurdish Nationalist Movement* (Cambridge: Cambridge University Press, 2006), pp. 222-247.

12-11. הבעיה הכורדית בתורכיה: מהפכות ודיכויים

קריאת חובה:

Hakan Yavuz, "Five Stages of Construction of Kurdish Nationalism in Turkey," in Charles MacDonald and Carole A. O'leary (eds.), *Kurdish Identity: Human Rights and Political Status* (Gainesville: University Press of Florida, 2007), pp. 56-76.

Muna Güvenç, "Constructing Narratives of Kurdish Nationalism in the Urban Space of Diyarbakır, Turkey," *Traditional Dwellings and Settlements Review* 23:1 (Fall 2011), pp. 25-40.

קריאה מומלצת:

Hay Eytan Cohen Yanarocak, "A Tale of Political Consciousness: The Rise of a Nonviolent Kurdish Political Movement in Turkey," in Ofra Bengio (ed.), *Kurdish Awakening: Nation Building in a Fragmented Homeland* (Austin: University Texas Press, 2014), pp.137-155.

14-13. עליית ה-PKK: נקודת מפנה בהיסטוריה של כורדי תורכיה?

קריאת חובה:

Umut Arifcan, "The Saturday Mothers of Turkey," *Peace Review* 9:2 (1997), pp. 265-272

Gokhan Bacik and Bezen Balamir Coskun, "The PKK Problem: Explaining Turkey's Failure to Develop a Political Solution," *Studies in Conflict and Terrorism* 34:3 (2011), pp.248-265.

Murat Ergin, "The Radicalization of Kurdish Identity in Turkey," *Ethnic and Racial Studies* 37:2 (2014), pp. 322-341.

קריאה מומלצת:

Joost Jongerden and Ahmed Hamdi Akkaya, "Democratic Confederalism as Kurdish Spring: The PKK and the Quest for Radical Democracy," in Mohammed A. Ahmed and Michael Gunter (eds.), *The Kurdish Spring* (California: Mazda Publishers, 2013), pp. 163-185.

Ofra Bengio, "The Kurdish Challenge to the Turkish Nation-State", *ORSAM* 5: 49 (January 2013), pp. 69-78.

16-15. מהפכת הנורדים בסוריה

קריאת חובה:

Eyal Zisser, "The Kurds in Syria: Caught between the Struggle for Civil Equality and the Search for National Identity," in Ofra Bengio (ed.) *Kurdish Awakening: Nation Building in a Fragmented Homeland* (Austin: University Texas Press, 2014), pp. 193-213.

Michael M. Gunter, *Out of Nowhere: The Kurds of Syria in Peace and War* (London: 2014), pp. 93-117.

קריאה מומלצת:

Patrick Clawson, ed., *Syrian Kurds as a US Ally: Cooperation and Complications*, Policy Focus 150 (Washington Institute, 18 November 2016) <http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/syrian-kurds-as-a-u.s.-ally-cooperation-and-complications>

Christian Sinclair and Sirwan Kajjo, "The Evolution of Kurdish Politics in Syria," MERIP (31 August 2011) <http://www.merip.org/mero/mero083111>

18-17. הנורדים בעראק: רקע כללי

קריאת חובה:

Denise Natali, *The Kurds and the State* (Syracuse: Syracuse University Press, 2005), pp. 26-47.

עפרה בנג'ו, מרד הנורדים בעראק (תל-אביב, 1989), עמ' 13-23.

20-19. צמיחתה של זהות אתנו-לאומית כורדית עראקית

קריאת חובה:

Sherko Kirmanj, "Kurdish Integration in Iraq: The Paradoxes of Nation Formation and Nation Building," in Ofra Bengio (ed.), *Kurdish Awakening: Nation Building in a Fragmented Homeland* (Austin: University Texas Press, 2014), pp.83-98.

Wadie Jwaideh, *The Kurdish National Movement: Its Origins and Development* (Syracuse, 2006), pp. 230-242.

קריאה מומלצת:

Michael Gunter, "The Contemporary Roots of Kurdish Nationalism in Iraq," *Kufa Review* 2:1 (Winter 2013), pp. 29-47.

Amir Hassanpour, *Nationalism and Language in Kurdistan, 1918-1985* (San Francisco, 1992), pp. 305-316.

22-21. מאבק הכורדים לאוטונומיה בעיראק

קריאת חובה:

עפרה בנג'ו, "האתגר הכורדי למדינה העראקית", בתוך עמי איילון (עורך), איראן ועראק משטרים מהפכניים במיצר (תל-אביב, 2002), עמ' 48-39

שלמה נקדימון, תקווה שקרסה: הקשר הישראלי-כורדי 1975-1963 (תל-אביב, 1996), עמ' 257-220

אליעזר צפירי, אנא כורדי: 75 שנות מולא מוצטפה ועוד 4000: רומן מלחמה ומילוט בכורדיסטאן (אור יהודה, 1998), עמ' 193-168.

קריאה מומלצת:

Quil Lawrence, "The Accidental Nation," *Media, War and Conflict* 1:2 (2008), pp. 141-153.

Alexander Dawoody, "The Kurdish Quest for Autonomy and Iraq's Statehood," *Journal of Asian and African Studies* 41:5-6 (October 2006), pp. 483-505.

24-23. רבע מאה של הישגים ואתגרים: לאן מכאן?

קריאת חובה:

Michael M. Gunter and M. Hakan Yavuz, "The Continuing Crisis in Iraqi Kurdistan," *Middle East Policy* 12:1 (Spring 2005), pp. 122-133.

Sherko Kirmanj, "Kurdish History Textbooks: Building a Nation-state within State" *Middle East Journal* 68:3 (Summer 2014), pp. 367-384.

David Romano, "Central State Weakness and Kurdish Opportunities," in Mohammed A. Ahmed and Michael Gunter (eds.), *The Kurdish Spring* (California: Mazda Publishers, 2013), pp. 58-72

קריאה מומלצת:

Michael M. Gunter, Denise Natali, Robert Olson, Nihat Ali Özcan, Khaled Salih, and M. Hakan Yavuz, "The Kurds in Iraq," *Middle East Policy* 11:1 (March 2004), pp. 106-131.

Azad Berwari & Thomas Ambrosio, "The Kurdistan Referendum Movement: Political Opportunity Structures and National Identity," *Democratization* 15:5 (2008), pp. 891-908.

26-25. סיכום: הכורדים נוכח תהפוכות אזוריות וגלובליות

Aram Rifaat, "An Independent Kurdish State: Achievable or Merely a Kurdish Dream?" *The Journal of Social, Political and Economic Studies* 32:3) Fall 2007), pp. 267-304

Hamit Bozarslan, "The Kurds and Middle Eastern 'State of Violence': The 1980s and 2010s," *Kurdish Studies* 2:1 (2014), pp. 4-13.

קריאה מומלצת:

Ofra Bengio, "The Kurds in a Volatile Middle East," BESA (January 2017).